

מקושרים

גיליון שבועי בענייני כוונת וביאורי תיבות התפילה

מתוך אוצרות סידורים ומחזורים מתיבתא

גיליון כ"ד

פרשת ויקרא | תשפ"ה

ואני תפילתי

צדיקים ועבודת התפילה - בראי הפרשה

את המעשה המרגש הבא סיפר מגיד המישרים ר' יעקב גלינסקי זצ"ל, ויש בו כדי ללמדנו עד כמה הוהקת זוהרת נשמתו של כל איש ישראל ואף מבעד לשכבות והררי החולין המכסים עליה למראית העין, כמו יש בו לקח מהדהד אודות כוחה של תפילה והשפעתה על נפש כל איש ישראל.

ביום מן הימים נקלע ר' יענקל'ה גלינסקי לתל-אביב, עיר של חולין ושממה ורחנית.

השעות התאחרו, הערב החלה לנטות למערב ודמדומי חמה כבר צבעו את הרקיע בשלל גוונים, ואילו ר' יענקל'ה עודנו טרם תפילת המנחה. תר אפוא אחר בית כנסת מקומי, כזה שאפשר למצוא בו מנין בערוב היום, ותל אביב בצפוי אכזבה.

כל מה שמצא היה בית כנסת עממי מזדקן, קומץ קשישים שנותרו בשכונה זכר לימים עבור וכמה פרצופים מיואשים אך כבר מורגלים לנוכח העובדה שגם היום, כתמול כן שלושם, לכאורה לא יעלה בידם לקבץ מנין לתפילה.

לא איש כר' יענקל'ה יסכין לכך, וה'נובהרדוקר' שבו התעורר לפעולה. הוא נעמד בפתח בית הכנסת, מפריח לחלל הרחוב קריאות 'מנחה' ו'צענטער' משל היה במבואת ביתה כנסת איצקוביץ' שבבני ברק. אדם או שניים ניאותו לפנות מזמנם, כאלה שרגש יהודי עוד נותר בהם למוכרת מבית אבא, וביחד עם ר' יענקל'ה עצמו וקוצץ המתפללים הקבועים כמעט הושג היעד. תשעה מתפללים עמדו שם, נועצים מבט מיואש בפתח בית הכנסת ונותנים בר' יענקל'ה מבט של 'אמרנו לך, זה לא יליך'.

בנובהרדוק לימדו הכל, כמעט. רק איך להתיישב ולוותר, אתך זה לא לימדו שם.

'תרצה להצטרף לתפילת מנחה?' האיר ר' יענקל'ה פנים לבעל קיוסק סמוך, 'גדולה תהיה זכותך בעצם התפילה, ועל אחת כמה וכמה הזכות העצומה שתהיה בידך בכך שתאפשר לתפילה להתקיים במנין וברב עם'.

הלה הביט בשעון, פשפש בקופה החלודה והגיע למסקנה העגומה כי לא, אין באפשרותו לנטוש ברכו את החנות ואף לא לשעה קלה. הוא טרם הגיע למאזן היומי המומלץ. היום קצר והמלאכה מרובה. 'כמה נראה לך שתוכל להרוויח בזמן זה שתעזוב את הקיוסק?' ר' יענקל'ה היה מעשי, והלה השיב על אתר: 'חמש לירות'.

'הצטרף אלינו לתפילת המנחה' הפציר בו בחוס, 'ואני אשלם לך מכיסי את הרווח אותו הייתי אמור להרוויח בשעה זו בעבודה'.

לזאת לא יכול היה לסרב, והוא בא בעקבותיו אל בית הכנסת. סידור הגוש לו נפתח בעמוד המתאים, כיפה לבנה נשלפה מאי שם ומצאה את מקומה הראוי על ראשו הגלוי, 'אשרי יושבי ביתך' וקדיש. 'אחד ושמו אחד' סיים החזן והוסיף קדיש יתום, ור' יענקל'ה ניגש לבעל הקיוסק תוך שהוא שולף את ארנקו ומבקש לשלם לו על ה'שירות'. הלה חייך, שלח יד קדימה ודחה את התשלום בכל תוקף. 'לא אמכור את המצוה הזו תמורת אף סכום שבועלם!' בהביר באופן שאינו משתמע לשתי פנים.

מה קרה כאן?

פרשתנו עוסקת בעניין הקרבנות, וכך מלמדת אותנו התורה הקדושה

(א. ג.): "אם עלה לך קרבן מן הבקר זכר פמים, קרבניו אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד קְרִיב אֹתוֹ לְרִצְוֹ לִפְנֵי ה'."

מפסוק זה למדים חכמינו ז"ל (משנה ערכין ה, ו): "חייבי עולות ושלמים ממשכנין אותן, אף על פי שאין מתכפר לו עד שיתרצה שבאמר 'לְרִצְוֹ', כופין אותו עד שיאמר רוצה אני". ועל כך ידוע ביאורו של הרמב"ם (הלכות גירושין ב, כ): "מאחר שהוא רוצה להיות מישאל רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות, ויצרו הוא שתקפו, וכיון שהוכה עד שיתש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו".

הנה לנו יהודי של רצה, אולם להתחמק מהמלה הטכנית - מבחינתו, של תפילה במנין, ניסה בסופו של דבר נכבד ליצרו הטוב ולו אף תמורת רווח כספי. אולם ברגע שעשה זאת, שבריר שניה לאחר שזכתה נשמתו להתעלות ולהתענג באור התפילה, או אז נחשפה האמת הפנימית שלו, זה שצעקה: 'רוצה אני!'

וכאשר ישים האדם את הדברים האלה על לבו תמיד אז לא יוכל לבא לידי חטא, כי אפילו התפללות של צדיקים גמורים שלא טעמו טעם חטא אין יכולים לעלות בלא שבועה הנ"ל, ומכל שכן מי שמלוכלך בחטא, ועל זה הכתוב מתמיה ואומר: 'וְנַפֵּשׁ כִּי תַחַטֵּא וְשָׁמְעָה קוֹל אֱלֹהֵי שָׁל אֹתוֹ הַמֵּלֶאךָ כִּי' (שפתי צדיקים בשם ישמח משה).

"וְיִקְרָא אֶל מִשְׁה וְיִדְבֵר ה' אֵלָיו מֵאֱהָל מוֹעֵד לְאָמֹר" (א. א.), "לכל דברות ולכל אמירות ולכל ציוויים קדמה קריאה, לשון שבה, לשון שמלאכי השרת משתמשים בו, שנאמר (ישעיהו ו, ג): 'וְיִקְרָא אֶל אֱלֹהֵי'."

איתא (מג"א או"ח ריש סי' מו) שקודם התפילה צריך לקבל על עצמו מצות עשה ואהבת לרעך כמוך, וכן צריך לקבל קודם העבודה, שהתפילה נקראת עבודה (תענית ב, א), וזה הרמז במה שאיתא כאן 'וְיִקְרָא אֶל אֱלֹהֵי', וכתוב 'מֵאֱהָל מוֹעֵד', שעל ידי שנדבו כל אחד מ'ישראל, זה כסף זה זה, התכנסו כל הרצונות יחדיו ונעשה מזה משכן.

וכמו כן בתפילה כל התפילות של כל ישראל מתכנסים כדאיתא (שמות רבה כא, ד) 'המלאך הממונה על התפילות נוטל כל התפילות שהתפללו בכל הכנסיות כולן ועושה אותן עטרות ונותן בראשו של הקדוש ברוך הוא' (אמרי אמת).

היה כל אחד ואחד מתפלל את כל שמונה עשרה הברכות, אלא היה כל אדם בוחר לו את הברכות המתאימות למצבו ולבקשותיו. לפיכך בא שמעון הפקולי וייסד כי על כל אחד ואחד לומר את כל שמונה עשרה הברכות [אכן, אף לדעה זו האחרונה שהזכרנו, יש שהוכיחו אף בדעת התור"י (הפ"ח ה' שם ועוד) כי עיקר תקנת אנשי כנסת הגדולה דווקא כן היתה שכל אחד ואחד יאמר את כל הברכות, אלא שחל רפיון בקיום חובה זו, ונוצו מצב בלתי רצוי בו כל אחד ברר לו את הברכות אשר נראו לו מתאימות למצבו].

דעת היעב"ץ (מקור הברכות עמ' 18) כי עיקר תקנת אנשי כנסת הגדולה לא כללה נוסח מדויק, אלא את עיקרי הברכות ומהותן, וכך נוצרו במהלך הדורות נוסחים רבים ומגוונים, עד שבה שמעון הפקולי וקבע נוסח מחייב לברכות אלו.

אחרונים אחרים (ה"ח"י עירענירין - הגהות לאבודרהם עמ' לט ועוד) הצביעו על העובדה שישנן אי אלו ברכות בתפילת שמונה עשרה אשר אינן תואמות את המצב שהיה בזמן אנשי כנסת הגדולה, כמו בקשות שונות על הגאולה - אשר בזמניהם כבר באה ונבנה בית המקדש השני, ואילו בזמניהם נאמרו ברכות אלו בנוסח בקשה להמשך השראת השכינה בישראל וכיוצא ב. בהתאם לזאת הם משערים כי שמעון הפקולי הוא שייסד ברכות אלו בנוסח העדכני יותר והתואם את המצב החדש והעגום שלאחר החורבן.

ניסח תפילות הימים המיוחדים
בנוגע לניסוח התפילה בשבת קודש, כמו גם בראשי חודשים ובמועדי השנה השונים, כתב האבודרהם (עמ' ה) כי אלה נתקנו כבר על ידי אנשי כנסת הגדולה, במקביל לייסוד נוסח התפילה שנקבע על ידם לתפילות היום-יום.

אכן קיימת דעה (ראה אוצר התפילות, מבוא עמ' 20) כי בניגוד לתפילות של ימות החול, אשר נתקנו אכן על ידי אנשי כנסת הגדולה, לעומתן נוסח נוסח התפילה למועדי השנה ובכללם ליום השבת - בדור מאוחר בהרבה, בישיבת סורא ותחת הנהגת הנהיית האמורא רב.

התפילה בפרשה

אמרי שפר ממאורי האומה

"וְנַפֵּשׁ כִּי תַחַטֵּא וְשָׁמְעָה קוֹל אֱלֹהֵי וְהוּא עַד אֵל רָאָה אוֹ יָדַע אִם לֹא יִגִּיד וְנִשָּׂא עֹנָו" (ה, א).

איתא בוהר הקדוש (ה"ג י, א) דקאי על נפש האדם ששומע קודם יציאתו לאוויר העולם מה שהקב"ה משיב עליו או לא, והכתוב מתמיה, איך הנפש הזאת יוכל לחטוא ע"ש. ויש לדקדק, הלא בצאתו מרחם אמו בא מלאך וסוטר על פיו ועל ידי זה נשכח ממנו כל מה ששמע, כדאיתא בגמרא (נדה ל, ב).

ונראה לי דקאי על אותו שבועה ששינו (הגיגה י, ב) שיש מלאך אחד הידוע בשמו מה שהוא קושר כתרים להקב"ה, דהיינו שהוא משיב על תפילת ישראל שיעלו לראש הקדוש ברוך הוא להיות כתר בראשו (תוס' שם ד"ה וקושר).

ולכאורה יש להבין מה ענין של אותה שבועה, ממה נפשך, אם התפלה היא רצויה והוגנת שתעלה למה לי שבועה, ואם אינה הוגנת מה מועיל השבועה. אלא על כרחך צריכין לומר דודאי התפלה היא הוגנת, אך עם כל זה מפני פחד ה' מוהדר גאונו היא חוזרת לאחורה ואינה יכולה לעלות במכוון עד שמשביע אותה, ואז היא מוכרה לעלות כדי לקיים השבועה.

צהר לתיבה

הארט מושגים ומתנים בתפילה

שבועה שערב סקרנו במדור זה את השתלשלות סדר התפילה כפי שנתקן על ידי עזרא וסיעתו - אנשי כנסת הגדולה. בשורות הבאות נעסוק במה שהתחדש לאחר מכן, אשר על פי סדר תפילה זה אנו נוהגים עד עצם היום הזה.

סדרו של שטעון הפקולי

בשלהי ימי בית המקדש השני החלה הסנהדרין לגלות ממקום למקום (ראה ר"ה לא, א), ומובא בחז"ל (ברכות כה, ב) כי בשוהתה ביבנה הסדרי שמעון הפקולי [אודות משמעות שמו ראה רש"י שם] לפני חכמי הסנהדרין את שמונה עשרה הברכות הנאמרות בתפילת העמידה.

עובדה זו מעלה את התייה המתבקשת, משום מה נדרש שמעון הפקולי לסדר מחדש את הברכות הקיימות ועומדות מאז תקנת עזרא וסיעתו, ועל כך משיבה הגמרא (מגילה יח, א): "שכחום, וחזר וסדרום". פירושו הסבר זה מבוואר בכמה דרכים, כדלהלן.

יש שכתבו (הג"ה בשיט"ק ברכות שם) כי אין הכוונה ששכחו את נוסח הברכות עצמן, כי אם שנתכח מהם סדר הברכות, ועל כך נאמר כי שמעון הפקולי הסדיר את הברכות ותיקן אותן מחדש כפי שסדרו מלכתחילה על ידי אנשי כנסת הגדולה.

אחרים הפנו לדברי התוס' (ברכות כב, ב ד"ה ונחזו) כי לא סביר כלל שישתכח אפילו סדר הברכות, שהרי אין טבעם של בני אדם לשכוח דברים אותם הם אומרים מדי יום ביומו. אי לכך היו שחידשו כי היות ואת נוסח וסדר הברכות קבעו אנשי כנסת הגדולה על פי אסמכתאות ממקראות התורה, ודיוקים ומקורות אלו נשתכחו ברבות הזמן, ואת האסמכתאות הללו חזר שמעון הפקולי והסדיר.

דרך אחרת לחלוטין בהבנת הענין הובאה בראשונה (תור"י ברכות שם) לפיה מלכתחילה לא

בעוברו לפני התיבה אך בקושי הצליח להוציא אי אלו שברי משפטים מפיו, כשמרבית התפילה מורכבת מילות ובכיות נוראות שסחפו אחריהן את כל המתפללים בני החבורה הקדושה.

בתום היום הקדוש ניגש התלמיד הגדול לרבו, השפיל מבט והפציר בבושה כי יגלה את אוזנו על מה יצא הקצף, מה רעה מצא בו ובמעשיו וכיצד יוכל לתקן את מעשיו.

'חלילה וחס' השיב הבעל טוב, 'לא מצאתי בך אף פגם!'

'אשבר את אוזניך באשר ארע ביום הכיפורים האחרון' המשיך הבעל שם טוב, 'וכך תבין מה התרחש כאן ותעמוד על סודם של דברים!'

'באשמורת הבוקר של היום הקדוש נכחתי לראות את הסטרא אחרא בעצמו, במלוא כוחו ועוצמתו, ניצב על אֵם הדרך בְּשִׁבִיל דרכו עוברות תפילות עמך ישראל ועולות למרום, והוא מבקש לחטוף ולחמוס לעצמו את תפילותיהן ח"ו. זו הסיבה לכך שהתעכבתי רבות בבוקר היום הקדוש, משום שפעלתי גדולות ונצורות בענין זה והפכתי עולמות כדי למצוא את הדרך לגבור על כך ולעקוף את חסימתו.

'אולם אף כשכבר מצאתי דרך שכזו' המשיך ואמר, 'חששתי עד למאד שמת יצליח הס"מ להכניס אי אלו מחשבות זרות בליבך בעת התפילה, ובכך יעלה בידו חלילה למנוע את קבלת תפילותינו ברצון.

'לפיכך דאגתי לשבור את ליבך בקרבך, להביא אותך להכנעה ושפלות ולגרום לך שתפילתך תיאמר מוך שברון רוח, וכן תהיה התפילה מזוקקת וזכה ותתקבל ברחמים וברצון לפני אבינו שבשמים.'

בפרשת השבוע מלמדת אותנו התורה הקדושה (ב, ז): 'וְאֵם מִנְחַת מִן־חֶטֶת קָרְבָּנָה סֹלֶת בִּשְׂמֵן תַּעֲשֶׂה, וְעַל כֵּךְ כֹּתֵב ה' הַרְחֵק אֶת־עַקֵּב (בספרו 'פתחי חותם') כי פסוק זה בא ללמדנו תוכחת מוסר ולקח לענין התפילה בכוונה הראויה.

'מִן־חֶטֶת', מלמדנו רבנו - מורה על התפילה, שכן בעומדו לפני קונו מרחש האדם בשפתיו ומכטא בפני קונו את חתינתו. זאת ועוד, תיבת 'מִן־חֶטֶת' עולה בגימטריה 'תפלות א-ל'.

זאת מלמדת אותנו התורה, כי אם בא האדם להקריב את נשמתו לפני הקב"ה באמצעות התפילה: 'וְאֵם מִנְחַת מִן־חֶטֶת קָרְבָּנָה', הרי שעל התפילה להיות נקיה ומבוררת מכל סיג ופגם ומכל מחשבה זרה, בבחינת 'סֹלֶת' שהוא המנופה מכל הקמחים. הדבר אף מרומז בתיבה 'הלב', אשר מילוי אותיותיה - ה"א; ל"מ; ד"ב; ת"ת; עולה בגימטריה 'סולת'.

נמצאנו למדים בפסוק זה כי על האדם להתפלל כמנוה מעות, במתינות ובכוונה רבה, ושלא יעשנה קבע אלא תחנונים שהרי לפני אביו שבשמים הוא עומד!

נוהג היה מרן אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש להתפלל את תפילת שחרית ביום הכפורים בהשכמה, להתחיל בעבודת הקודש ממש עם שחר ולהתלהט בתפילות היום בצוותא חדא עם בני החבריה קדישא עד ערבו של יום.

עד כמה היתה אפוא גדולה פליאת התלמידים, כשבאחת השנים התייצבו הכל השכם בבוקר לתפילה עם רבם, אולם למרבה ההפתעה הבעל שם טוב טרם הופיע בבית הכנסת.

ידעו בני החבורה הקדושה כי אף פעולה של מרן הבעל שם טוב אינה נעשית מבלי משים, והניחו כי בוודאי ישנה סיבה מוצדקת לאיחורו, דבר מה הנשגב מהבנתם וגלוי אך ורק לעיניו הצפויים של רבם הקדוש. המתינו אפוא כולם ביראת כבוד ודרך ארץ לרבי, כשאף לא אחד מהין להפר את הדממה וחרדת הקודש שאפפה את בית הכנסת.

חלפו השעות, השמש החלה להעריב, ורק כעבור זמן רב הופיע הבעל שם טוב בפתח בית הכנסת וניגש למקומו. אולם אף כעט טרם ניגש הבעל שם טוב לתפילתו, ואף החזן הרה"ק ר' דוד פורקעס ז"ע מגדולי תלמידי הבעש"ט נמנע מלגשת לעמוד אלא המתין בדרך ארץ לרבו שיורה כן.

כך ניצב הבעל שם טוב שעה ארוכה במקומו, מבעל שם ראשו על הסטנדר ומדי זמן-מה מרים את ראשו, מתנער ממחשבותיו ושב ומניח את ראשו על הסטנדר. כך שוב ושוב וחוזר חלילה. התחושה בקרב התלמידים היתה ברורה, בידועם כי שיג ושיח לרבנו הקדוש בשמים, והם חרדו לנוכח המתרחש.

רק כעבור שעות ארוכות ננער הבעל שם טוב משרעפיו, תוך שהוא מורה לר' דוד פורקעס בניע ראש כי הינו יכול לגשת לעמוד.

פסע ר' דוד פסיעה או שניים לכיוון העמוד, התקרב אל התיבה וכבר התכונן בסילודין לפתוח בתפילה, אולם אז עצר בעדו הבעל שם טוב והחל לשאת דברי כיבושים לעורר את הציבור לשובה, כשהמקום הופך לחרדת אלקים והרהורי תשובה סוחפים את כולם.

ר' דוד, בראותו כך, תלה את הקולר בצווארו.

בגודל ענוותנותו, הבין כי מן הסתם ראה בו ובמעשיו רבו הגדול פגם, וכי הוא אינו ראוי לעבור לפני התיבה ולשפוך שיח כשליח הציבור. לבו נשבר בקרבו והוא החל לפשפש במעשיו, והוא אף סב על עקביו וביקש להימנע מלגשת לעמוד. אולם רבו הקדוש שנכח בכך הביט בו בחומרה, תוך שהוא מורה לו נחוצות: 'עמוד והתחל להתפלל!'

למותר לציין כי לנוכח זאת, באותו יום הכיפורים נבעו תפילותיו של ר' דוד מלב נשבר ביותר. הוא פרץ בכי תמרורים ומיאן להירגע, וכך במהלך היום הקדוש

פינה לשבת

מבית מדרשם של רבותינו

על הפסוק הפותח את ספר ויקרא: 'וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֵהָל מוֹעֵד לְאֹמֶר, מוֹבֵא בְּמִדְרַשׁ (ויקרא רבה א, א) הפסוק (תהלים קג, כ): "פָּרְכוּ ה' מִלְּאֲזִיקוֹ גְּבֻרֵי כַח עֲשֵׂי דָּרְוֹ לְשִׁמְעֵי קֶבֶל דְּבָרוֹ", וכבר תמהו רבים מה לפסוק זה ולפתחת ספר ויקרא.

ענין זה מבואר היטב על ידי הרה"ק בעל תולדות יעקב יוסף זי"ע, בהקדם משל לכיבוש מדינה במהלך מלחמה.

הנה כשניצב חיל המלחמה אל מול חומות העיר הנצורה וברצונו לכבוש אותה, התהליך מתנהל באופן הבא. ראשית פורצים גיבורי החיל את חלקיה המבוצרים של החומה, אלה הקשים ביותר לפריצה. לאחר מכן מסתערים אף החיילים הבינוניים ומסייעים להשלים את מלאכת הפריצה. לאחר שאלו וגם אלו תרמו את חלקם למערכה, באים המון העם ונוהרים פנימה אל העיר כדי לבוז את אוצרותיה.

כן הדבר גם בענין התפילה, מבאר ה'תולדות!'

הנה ישנה מחיצה גבוהה ובצורה של ברזל המפסיקה בינינו לבין אבינו שבשמים, הלא היא מחיצת העוונות המבדילים והוסמים, כמובא בחז"ל (ברכות לב, ג): "מיום שחרב בית המקדש נפסקה חומת ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים". אולם מאידך ידוע מאמרם ז"ל (פסחים פה, ב): "אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים".

כיצד אם כן ניתן לפרוץ את אותה חומת ברזל ולגרום לכך שיעלו תפילותינו לרצון?

לשם כך קיימת תפילת הצדיקים, המשמשת כאותם גיבורי חיל הפורצים את החומה תחילה. הם שנושאים שבח והודיה להשי"ת ובכך יוצרים בקע ראשון בחומת הברזל, לאחר מכן פועלת תפילת הבינוניים - אלו החסידים ואנשי המעשה. או אז יש בכוחו של כל יהודי, ואף פשוטי העם שבישראל, לפעול בתפילתם.

הרי לנו שתפילת הצדיקים שבכל דור, כמו גם תפילת החסידים ואנשי המעשה שבדור, הן שפותחות את הפתח לקבלת תפילות כל עמך ישראל ברחמים.

קרבת אלוקים

לאורם של גדולי החזרות

את הכרטיס עם התמונות!'

'אין סיכוי' ביטלה אחותה המחי יד את התקוה הקלושה, 'מאז הספקנו לעבור דירה, ובמהלך המעבר חיפשנו שוב ושוב בכל ארגז ובכל פינה בבית את הכרטיס, ואיננו. נראה לך שיש סיכוי למצוא אותו כאן, בדירה חדשה אליה עברנו לאחר שכבר הספקנו לאבד את הכרטיס בדירה הקודמת?'

'אני מתפללת!' פסקה הקטנטנה נחרצות. הדי ה' תקצר?

שיחת הטלפון שהגיע למחרת הפתיעה את כולם. בעצם, כמעט כולם. את הילדה הקטנה זה כלל לא הפתיע, משום שהיא מצידה דווקא צפתה את המהלך מראש, גם אם לא לפרטיו המדויקים.

'עד עכשיו התעכבתי עם זה' התנצלה השכנה מהבנין הקודם, ורק כעת ניגשתי לטפל בענין, לכן אני פונה אליכם. כמה משפטים נוספים הבהירו במה דברים אמורים.

מסתבר שהשכנה מצאה לפני כמה שנים כרטיס זכרון לא מוכר, מהסוג המשמש למצלמות, וברצונה להשיב את האבדה לבעליה ביקשה מכתה המתבגרת שתבדוק בתמונות שבכרטיס האם היא מזהה אי מי מהמצולמים.

משום מה נשרך הדבר, בתה זו פרחו זה מכבר מהקן ונישאה בשעה טובה, והדבר פרח מזיכרונו של השכנה לחלוטין. היום, משום מה, נזכרה בכך והדליטה לבדוק זאת בעצמה. עד כמה שמחה לראות כי לא תצטרך לעשות מחקר מעייף בדרך לאיתור בעלי כולם הינם שכניה הנחמדים מימים עברו...

המעשה הבא הובא בגיליון 'השגחה פרטית', והוא ממחיש באופן מופלא עד היכן מגיע כוחה של תפילת כל פה, עד כמה לא ניתן לשער את עוצמתה של תחינה אמיתית לבוא עולם וכמה מופלאות דרכי השגחה העליונה. יסבו לידי משפחה פלונית במהלך שעה של קורת רוח משפחתית והווי מאחד ונעים, ונהנו להתבונן יחדיו בתמונות משפחתיות. יחד סקרו את תיעוד שנותיהם המוקדמות, הטיולים שכבר נשכחו זה מכבר והשמחות המרגשות שזה עתה קמו לתחייה של

הם חייכו למראהו השובב של ילד החלאקה המתולתל שכבר הספיק לבוא בעול מצוות, הצביעו בשעשוע על תמונותיו של בן הישיבה המתבוסס להנאתו בערמת שוקולד על כיה-כסא ישן, ואז שמה הילד הקטנה לב לכך - תמונותיה שלה נעדרות, חסרות.

'אין לי תמונות?' פנתה לאמה בטון עגום, 'לא צילמתם אותי?'

'צילמנו גם צילמנו, ולא מעט' ציינה האם את המובן מאליו, אולם הוסיפה בעצב: 'בשלב מסוים נעלם כרטיס הזכרון בו אוחסנו תמונותייך, ועד כמה שחיפשנו אותו - לא עלה בידינו למצוא אותו!'

'אתפלל על כך' הילדה, בקול רם ובתמימות מתוקה של בת ישראל, העלתה תיכף ומיד את הצעה המעשית, ואף ציינה כדבר פשוט את העתיד להתרחש, 'הקדוש ברוך הוא ימצא לי

לאמירת 'אלקי נצור' גופא, אשר נקבעה בתפילה, אין מניעה לאומרה קודם 'יהי לרצון', ובלבד שיאמר לאחריה פסוק זה.

לעומתם סבורים ראשונים אחרים (ריטב"א ע"ז שם ועוד) כי אף שאר תחנונים אין מניעה לאומרם קודם 'יהי לרצון', ונחשב הכל כתפילה אחת ארוכה.

הוספה מעין כל ברכה

כמו כן הוסיפו חז"ל (ע"ז שם) וקבעו כי בנוסף ל'שומע תפילה' ואחר תפילתו, מותר להוסיף בכל ברכה מברכות האמצע שבשמונה עשרה בקשות פרטיות מעין אותה ברכה, בסופה וקודם חתימתה. דוגמאות לכך הובאו בגמרא (שם) וברמב"ם (הלכות תפילה ו. ב.), כמו למשל להתפלל על חולה טרם חתימת 'רפאנו', לבקש על פרנסה בברכת השנים וכן הלאה.

הראב"ד (ע"ז שם) מוסיף ומדגיש כי אין זה רק היתר להוסיף בכל ברכה וברכה בנוסף להיתר הנאמר לגבי ברכת 'שומע תפילה', אלא חובה על האדם הזקוק לכך להוסיף בקשות מעין אלו דווקא בכל ברכה מעין עניינה, ואינו רשאי להמתין לברכת שומע תפילה.

ארבעה חילוקים

יש מהראשונים (תור"י ברכות שם) שהגדיר את ההיתר להוסיף בקשות בתפילה, תוך שהוא קובע ארבעה חילוקים בענין, כדלהלן:

בברכת 'שומע תפילה' ניתן להוסיף כל בקשה שהיא, היות וברכה זו אינה מתייחדת לבקשה מסוימת. בברכה זו מותר להוסיף הן בתחילתה והן בסופה, בין כשהבקשה הינה לצורך יחיד ובין כשמדובר בבקשה לצורך רבים.

בברכות האמצע מותר להוסיף ולבקש בקשות, אולם אם בקשות אלה אינן נוגעות למתפלל עצמו באופן ישיר - עליו לבקשן בלשון רבים, כעין נוסח התפילה הקבוע שנתקן בלשון רבים. כמו כן, בברכות אלו ניתן להוסיף בקשות אך ורק קודם חתימתו, כיון שאם יערב אותן בתוך נוסח הברכה עצמה יהיה בכך משום שינוי ממטבע הלשון שטבעו חכמים.

מאידך, אם שואל על צרכיו שלו ממש, לדוגמה כשמתפלל על חולה שיש לו, אומרו בלשון יחיד. היות ובמקרה זה אומרה בלשון יחיד, מותר לדעה זו הוסיף את הבקשה אף באמצע הברכה ואין נראה הדבר כמשום ממטבע הלשון שטבעו חכמים.

בסוף התפילה, בין קודם 'יהי לרצון' ובין לאחריו, בין לצרכי רבים ובין לצורך יחיד וכך גם אין הבדל בין אם יאמר זאת בלשון יחיד או בלשון רבים, יכול להאריך ולהוסיף כרצונו.

הגבלות שונות

פסק הרמב"ם (הלכות תפילה ו. ב.) כי במה דברים אמורים שמותר להוסיף בקשות בתפילה, בתפילת יחיד. אכן כשמתפלל עם הציבור אין להוסיף מאומה על נוסח התפילה המתוקן, וכן נהג התנא רבי עקיבא (ברכות לא, א): "כשהיה מתפלל עם הציבור - היה מקצר ועולה" (עיי' כסף משנה שם שכתב שזוהו המקור לדעת הרמב"ם הנ"ל).

קיימת דעה בראשונים (ריטב"א תענית כט, ב ד"ה ירושלמי) כי מה שאמרו להוסיף בכל ברכה וברכה מעין תוכנה, זהו דווקא ביחיד השואל את צרכיו. אכן בקשות הנוגעות לכלל ישראל יש להוסיף דווקא בברכת העבודה - 'רצה'.

עוד הובא סייג באחרונים (ט"ז או"ח קכב, ב), לפיו כל האמור אינו אלא לעתים, אולם אין היתר להוסיף בקשה באופן קבוע באף חלק של התפילה.

תחת הכותרת הכללית 'תפילה', המבטאת למעשה את הרגעים היקרים מפז בהם מתייחד היהודי עם קונו ושופך צקון לחשו לפניו, מתפצלים למעשה שני חלקים המהווים יחידו את התפילה כיחידה שכל כולה עבודת ה' שלב: שבח והודיה, לצד בקשת צרכים.

בענין נחלקו התנאים רבי אליעזר ורבי יהושע (עבודה זרה ז, ב - ה, א), האם נכון יותר לפתוח בתפילה ורק אז לעבור לבקשת צרכים פרטיים, או שמא אדרבה יש להקדים לבקש את צרכי האדם ורק לאחר מכן לעבור לגוף התפילה עצמה.

למעשה נפסק כדעת חכמים, שאינם סוברים לא כדעת רבי אליעזר ולא כרבי יהושע, אלא שעל האדם להתפלל כפי שנתקן לדורות ונקבע בנוסח התפילה, ואילו את בקשת צרכיו הפרטיים של המתפלל יש להוסיף בברכת 'שומע תפילה'. להלכה נפסק כדברי חכמים, ובשורות הבאות נתייחס לכך ביתר הרחבה.

בקשות בשומע תפילה

מובא בראשונים (מאירי ע"ז שם) בשם תלמוד המערב, היינו תלמוד ירושלמי (אלא שלא נמצא מקור הדבר בירושלמי) כי הסיבה לכך שאפשר להוסיף אמירת דברים נוספים בברכת 'שומע תפילה', היא משום שברכה זו 'אין לה פנים', היינו - אין היא מתייחדת בבקשת ענין מסוים אלא היא בקשה כללית שתתקבל התפילה.

בהתאם לדעה זו, אין ההיתר מתייחס אך ורק לבקשת צרכים פרטית, כי אם אף לשאר דברים כגון הזכרות ששכח האדם לומר במקומן - כדוגמת 'הבדלה'.

יש ראשונים (תוס' ברכות כט, א ד"ה מפני) המגדירים זאת אחרת, וסבורים כי התייחודה ברכה זו מבחינת ההיתר להוסיף בה דברים - אך ורק לענין בקשות ותחינות פרטיות, ולא לשאר דברי שבח והזכרות שונות.

ישנה מחלוקת לענין ההוספות בברכה זו, האם מותר להוסיף אך ורק קודם חתימתה או שמא אף באמצע הברכה או בתחילתה (עיי' בי"ח או"ח ק"ט).

הוספות לאחר שמונה עשרה

ההיתר מורחב בהרבה ביחס לקטע התפילה המכונה 'תחנונים', הלא הוא החלק שאחרי סיום ברכת השלום. על כך מובא בחז"ל (ברכות לא, א, ע"ז שם) כי אף אם בא אדם להוסיף ולומר אחר תפילת שמונה עשרה וקודם שעקר רגליו כווידי של יום הכיפורים - רשאי ואין בכך משום חסרון כלל.

וכתב מאירי (עבודה זרה שם), שלא תאמר כי כיון שאמר זה עתה את ברכות השבת, הרי זו הכבדה כלפי שמיא להוסיף ולהרבות בדברי תחנונים, שהרי כבר אמרו (ברכות כא, א): "ולוואי שיתפלל אדם כל היום כולו".

בנוגע למקום הנכון להוסיף בקשות לאחר תפילת שמונה עשרה, נחלקו הראשונים.

יש שכתבו (ריטב"א בשם הראב"ד ברכות יז, א ועוד) כי את כלל הבקשות והתחנונים שלאחר תפילת שמונה עשרה, כולל 'אלקי נצור', יש לומר רק לאחר סמיכת אמירת פסוק (יט, טו): "יהי לרצון אִמְרֵי פִי", שחובה לאומרו תיכף לאחר שמונה עשרה - שהרי אף דוד המלך אמרו לאחר י"ח מזמורים.

אחרים חולקים (ריטב"א בתשובה - הובא בב"י או"ח קיב, מאירי ברכות לא, א בשם י"א) וסבורים כי הגבלה זו תקפה אך ורק לגבי שאר בקשות, אולם בנוגע

מילתא חדת"א

עניני תפילה מלוקט מדברות קדשו ותורתו של האדמו"ר רבי דוד חי אבן חצירא שליט"א

ההכנה באמירת תהלים ויפשפש במעשיו

על היהודי הקדוש רבי יעקב יצחק מפרשיסחא ע"ה מספר, שְׁהִיָּה אוֹמֵר תְּהִלִּים קִדְּם הַתְּפִלָּה, שְׁאֵלוּהוּ תַלְמִידָיו מְדוּעַ אֵינוֹ עוֹסֵק בְּגִמְרָא הֲלֹא שְׁנִינוּ בְּדוֹד הַמֶּלֶךְ ע"ה שְׂבָקֵשׁ מִהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂתַחֲשֵׁב אֲמִירַת הַתְּהִלִּים כְּלַמּוּד נְגִיעִים וְאֶהְלוֹת, אִם כֵּן מוֹכַח שְׂתַחֲשֵׁב יוֹתֵר הוּא לְעֵסֵק בְּלַמּוּד נְגִיעִים וְאֶהְלוֹת וְאֵלּוֹ תְּהִלִּים יַחֲשִׁבוּ כְּמוֹתָם. עֵנָה לְהֵם הַיְהוּדִי הַקְדוּשׁ, אָמַת שְׁהַעֲסֵק בְּנְגִיעִים וְאֶהְלוֹת חָשׁוּב עַד לְמֵאד, אִךְ כִּבְר אָמְרוּ 'כֹּל הַנְּגִיעִים אֲדָם רוּאָה חוּץ מִנְּגִיעֵי עֲצָמוֹ, וּבִשְׂבִיל שְׂיֻכַּל לְרֵאוֹת אֵת נְגִיעֵי עֲצָמוֹ יֵשׁ לוֹ לומר תְּהִלִּים שְׂאֵזוּ יְאוּרוּ עֵינָיו לְרֵאוֹת נְגִיעֵי עֲצָמוֹ וּבְכֵן יִהְיֶה בְּחִינַת 'סוּר מֵרַע', שְׂפָאֶשֶׁר רוּאָה אֵת נְגִיעֵי עֲצָמוֹ מִתְבַּשֵּׁשׁ וְשֵׁב בְּתִשְׁבֻּבָה שְׁלֵמָה. לְאַחַר מִכֵּן יִשְׁפִיעֵנוּ עֲלֵינוּ שְׂיֻכַּל לְהִיּוֹת 'אֶהְלוֹת' בְּחִינַת 'אֶהְלֵ שֶׁכֵּן בְּאָדָם' (תהלים ע"ו, ט), שְׂתִשְׁרָה בּוֹ הַשְּׂכִינָה וְיִהְיֶה מִרְכָּבָה לְבְחִינַת 'עֲשֵׂה טוֹב'. כֵּן לְמִדְנֵה הַרְהִי"ק רְבִי יִצְחָק אֵזִיק מִקְאֻמְרָנָא ע"ה בְּסִפְרוֹ הִכֵּל הַבְּרָכָה (כ' תשא רעו), שְׁהַרְהִי"ק הַחוּזָה מְלוּבְלוֹן הַזְהִיר שְׂצָרִיד לְהַשְׁפִּיל אֵת עֲצָמוֹ וְלַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה קִדְּם כֹּל תְּפִלָּה, וְכֵן שָׁמַע מִמֶּנּוּ תַלְמִיד אֶחָד שְׂאָחַר חֲצוֹת קִדְּם לְמִדּוֹ אָמַר, רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֶפְשֵׁר אֲנִי מִן אוֹתָן שְׂכַתוּב בְּהֵם (תהלים נ טו) וְלִרְשָׁע אָמַר אֶלְהִים מַה לָּךְ לְסַפֵּר חֲקֵי' וְהַתְמַרְמֵר מֵאֵד, וְהַאֲרִיד בְּדַבְרֵי רִצְוִי וּבְכֵהָ וְתַחְנוּנִים בְּתִשְׁבֻּבָה שְׁלֵמָה. וְאִם צְדִיקִים גְּדוֹלִים וְעֲצוּמִים עֲמָלוּ כֵּן לְהַדְדִיר בְּלִבָּם כִּי כֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂוּ לֹא יִשְׁוֶה לְעֵרֵךְ הַחֲסִדִים שְׂמַעְנִיק לְנוּ בּוֹרָא עוֹלָם, וְדָא מְטַל כֵּן גַּם עֲלֵינוּ לְשׁוּב וּלְפִשְׁטֵשׁ בְּמַעֲשֵׂינוּ, וְגַם כְּשִׁעוּשָׁה דְבַר מִה טוֹב וְכִי יוֹדַע אֲדָם אִם נִתְקַבְּלוּ מַעֲשָׂיו לְרָצוֹן, וְשָׂמָא לֹא עֲשָׂהוּ כְּרָאוֹ אוֹ שָׂמָא חֲטָא וְחֲטָאוּ מִסְתִּירִים וּמוֹנְעִים מִמְּצִוָּתוֹ לְהִתְקַבֵּל בְּרָצוֹן.

פרשה ופשרה
נידון בפרשה בעניני תפילה

סדר התפילה הראוי

פרשת ויקרא עוסקת בעבודת הקרבנות, ועל היבט מסוים בעבודה קדושה זו נוכל ללמוד מתוך העיסוק הרב של חז"ל בסדר העבודה.

חשיבות יתירה מיוחסת לסדר עבודת הקרבנות, שאפילו בנוגע להולכת האיברים לכבש נקבע בחז"ל סדר מוקפד (משנה יומא ב, א): "הראש והרגל ושתי הידיים העוקף והרגל החזה והגרה ושתי הדפנות והקרבים והסולת והחביתין והיין, שלשה עשר חכמים זכו בו".

עד כדי כך שנחלקו התנאים (עיי' גמ' יומא י"א, א - ב) בסדר המדויק בו אמורים להתנהל הדברים - האם 'דרך הילוכו היה קרב', 'דרך הפסטר', 'דרך עילוי' או שמא 'דרך ניתוח' (ראה שם בהרחבה ביאור הדעות).

מתוך ההקבלה בין עבודת הקרבנות לעבודה שלב זו תפילה, ראוי לעמוד על ההקפדה היתירה שהקפידו הקדמונים לסדר התפילה הראוי והנכון, ושלא להפך חלילה את סדר התפילה אף בעת הצורך.

לצד ההוראה ההלכתית מעיקר הדין (עיי' משנה ברורה ס' נב ס"ק א) לאחד שנאלץ לאחר לבית הכנסת - לדלג על אי אלו קטעים במטרה להצטרף מוקדם ככל האפשר לתפילת הציבור, יש שפסקו בתוקף (ראה אהרות המגיד למרן הבית יוסף - מגיד מישרים פרשת בשלח, וראה משנ"ב שם) כי אף במצב שכזה אל לאדם לשנות את סדר התפילה או לדלג על חלקים ממנה, משום שבכך חלילה מהתפכים צינורות התפילה.

אם כי להלכה למעשה נחלקו הפוסקים, היו שצידדו לדלג בעת הצורך והיו שנטו לדעה כי אין לדלג בשום אופן, אולם אין ספק שלכולי עלמא גדולה ועצומה מעלת התפילה כסדרה, ואין לשער את רום מעלתה בשמים.

במסגרת מדור זה עסקנו עד עתה בסקירת תפילותיהן של אבות האומה, הנביאים והמלכים כפי שהובאו בתנ"ך. בשבועות הקרובים נקדיש את המדור לסקירת תפילות אותן נשאו התנאים והאמוראים הקדושים בהזדמנויות שונות, תוך התייחסות לכל מקרה לגופו.

התפילה הראשונה עליה מסופר בש"ס (ברכות ג, א), היא זו של התנא הקדוש רבי יוסי בעודו מהלך בדרך. באותה שעה נאלץ רבי יוסי להתמודד עם המצב הבעייתי הבא - אם יתפלל בדרך תוסח דעתו על ידי הולכי הדרך. לשם כך פנה רבי יוסי לצד הדרך, שם נכנס לחורבה והתפלל ביישוב הדעת.

בא אליהו הנביא זכור לטוב, המתין בפתח החורבה עד שסיים רבי יוסי את תפילתו ואז נכנס עמו לדין ודברים אודות הנהגתו בענין.

"לאחר שסיימתי תפילתי אמר לי, שלום עליך, רבי. ואמרתי לו, שלום עליך, רבי ומורי. ואמר לי, בני, מפני מה נכנסת לחורבה זו. אמרתי לו, להתפלל. ואמר לי, היה לך להתפלל בדרך. ואמרתי לו, מתיירא הייתי שמא יפסיקו בי עובדי דרכים. ואמר לי, היה לך להתפלל תפלה קצרה" [אודות תפילה זו ראה מדור 'לשכנו תדרשו' פרשת ויחי].

מסכם רבי יוסי את תוכן שיחתם, בחלק המתייחס להלכה והנהגה: "באותה שעה למדתי ממנו שלשה דברים. למדתי שאין נכנסין לחורבה, ולמדתי שמתפללין בדרך, ולמדתי שהמתפלל בדרך מתפלל תפלה קצרה".

לאחר מכן מובא בגמרא המשך שיחתו עם אליהו הנביא, וכך נאמר שם: "ואמר לי, בני, מה קול שמעת בחורבה זו. ואמרתי לו, שמעתי בת קול שמנהמת כיונה ואומרת, אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות.

"ואמר לי, חייך וחי ראשך, לא שעה זו בלבד אומרת כך, אלא בכל יום ויום שלש פעמים אומרת כך. ולא זו בלבד, אלא בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין יאה שמה הגדול מבורך הקדוש ברוך הוא מנענע ראשו ואומר, אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם".

נאמר בפרשתנו (ב, יג): "וְכָל קָרְבָּנוּ מִנְחָתְךָ בְּמִלְחָת מַלְחָה וְלֹא תִשְׁבֵּית מִלְחָה בְּרִית אֶלְקִידָה מֵעַל מִנְחָתְךָ עַל פֶּלֶא קִרְבָּנְךָ תִּקְרִיב מִלְחָה".

המלח, כתבלין המצוי כמעט בכל דבר מאכל, תכונה ייחודית יש בו. אם יבזוק האדם מלח במידה ויתבל את התבשיל במיניו הנכון, יוכל המאכל לעלות על שלחן מלכים והכל יתענגו עליו. אולם במידה וימעט במינון - יהיה המאכל תפל וחסר טעם, ולהיפך אם ירבה בו - יימאס המאכל מאכילה.

התפילות נתקנו כנגד הקרבנות, ואף לענין התפילה מצאנו התייחסות מעניינת תוך משל מתכונות המלח. כך אומרים חז"ל (ברכות לד, א): "העובר לפני התיבה - צריך לטרב, ואם אינו מסרב - דומה לתבשיל שאין בו מלח, ואם מסרב יותר מדאי - דומה לתבשיל שהקדיחתו מלח". לאחר מכן מבהירה הגמרא בפרוטרוט כיצד ההנהגה הראויה: "כיצד הוא עושה - פעם ראשונה יסרב, שניה מהבהב, שלישית - פושט את רגליו ויורד".

כך אכן נפסק בשלחן ערוך (א"ח נג, טז), תוך סייגים מסוימים להלכה זו: "מי שאינו שליח ציבור קבוע צריך לטרב מעט קודם שירד לפני התיבה, ולא יותר מדאי, אלא פעם ראשונה מסרב וכשיאמרו לו פעם שניה, מכין עצמו כמו שרוצה לעמוד, ובפעם שלישית יעמוד. ואם האומר לו שירד הוא אדם גדול, אינו מסרב לו כלל".

ביאו לפניו - בדיעה
הכרת קטעי התפילה - מתוך סידור שו"ת והדר

יש הנוהגים לומר קודם 'הודו' את מזמור ט"ו בתהלים, הפותח בפסוק: "מִזְמוֹר לְדָוִד ה' יְגוֹר בְּאֶהְלֶךָ". מקור מנהג זה בספר אור צדיקים למהר"ם פופרש (תיקון התפילה אות טז), וזאת על פי דברי הזהר הקדוש (זהר חדש ויצא) כי במזמור זה מרומזות עשרת הדברות [וכבר כתב המהרש"ל (שו"ת מהרש"ל סי' טז) כי יש לומר עשרת הדברות קודם 'ברוך שאמר']. עוד כתב מהר"ם פופרש כי במזמור זה יש סודות נפלאים, וכי הוא מסוגל להעלות חן על האומרו כסדר עשרת הדברות [ראה באריכות בסידור המבואר מתיבתא אודות רמזי עשרת הדברות וסדרן במזמור זה].

יד ושם
פסקי שמות והטמן בהם

מנשה

"מַחֲשָׁבוֹת בְּעֵצָה תִּכְוֶן וּבְחֻבָּלוֹת עֲשֵׂה מַלְחָמָה" (משלי כ, יח).

רבנו יונה בפירושו לפסוק מבאר כי הפסוק בא ללמדנו אורחות חיים, ומדבריו נלמד הן להנהגתנו בענייני העולם והן לעבודת השי"ת.

ואלו דבריו: "נכון הדבר שיחשוב האדם במעשהו לפני הפועל, ושייועץ על מחשבתו עם אחרים, ואז תכון מחשבתו ותכשר ותצלח לפועל. אמנם לא יסמוך על הענין בלא הקדמת מחשבות לבו... כי האדם יטרח לחשוב במחשבה במעשיו, יותר מאשר יטרחו אחרים לחקור עליהם, אמנם יבחן מחשבתו בעצת אחרים, כי השגת שכל האדם קצרה, ואולי ישגה ונעלם ממנו דבר, ומה שגה - יבינו לו, ויחכם עוד לחשוב בענין ההוא".

הפלא ופלא

שאלות וחיזוק בבני התפילה

לפתרון החידות יש לעיין בהרחבה בסידור המבואר ובמדוריו מבית מתיבתא.

בברכת 'וצור אור' אנו משבחים את הקב"ה על כך שהוא 'משגב בעדנו'. מה משמעות ביטוי זה?

- (א) מפלט לצרותינו.
- (ב) מקור חוזק עבורנו.
- (ג) נשגב מאיתנו לאין ערוך.

בברכת 'אהבת עולם' אנו מבקשים כי רחמי יתברך לא ינזבנו 'צַחַת, סֶלָה, וְעַד'. מה פשר ביטויים אלה ומהותם?

- (א) אלו מורים על העבר מאז היותנו לעם, ההווה, והעתיד הצפון לנו בגאולה השלימה.
- (ב) הכוונה שירבו רחמי הקב"ה הן בעולם הזה, הן לימות המשיח והן בעולם הנשמות.
- (ג) ביטויים אלה מייצגים אינסופיות, וכל מקום שנאמר אחד מהם אין לו הפסק לעולם.

בפסקי 'מה טובו' אנו מפילים תחינה: 'ענני באמת ישעך'. מה מבין הפירושים הבא נכון?

- (א) שיעננו השי"ת בישועה אמיתית ומתקיימת.
- (ב) שיאמת את הבטחתו לנו בכך שיושיענו ויגאלנו.
- (ג) שתי התשובות נכונות.

תשובות מגילון קודם פר' פקודי:

1. תשובה ב, הדורות הראשונים והקדמונים, וכך גם הדורות האחרונים והמאוחרים.
2. תשובה א, שיחוק' ה את בריחי שערי ירושלים, כדי למנוע מכל השפעה זרה לבוא בשעריה.
3. תשובה ג, שלום שהקב"ה משכין בין האש והמים, מהם בלולים השמים.

פתרונות יש לשלוח עד יום רביעי הקרוב
לכתובת מייל: m028039999@gmail.com
או בפקס 02-5385689 או ב'גדרים פלוס' - באר ישראל

על מנת להשתתף בהגרלה: 1. יש לציין כתובת מדויקת וטלפון. 2. לציין בראש הדף עבור חידון 'מקושרים'. 3. בני חו"ל מתבקשים לכתוב כתובת (אדרסס) בארץ ישראל למקרה של זכיה, שישלח לשם.

בין שולחי התשובות תערך הגרלה על סידור מתיבתא (או על ספר אחר הקיים במלאי כפי שיקולי המערכת).